

Hans Lund og
Marianne Prytz Lund
Farmhamna
9171 Longyearbyen

Dato. 22.07.2012

Betraktninger om fangstviksomheten på Svalbard

Vi har selvfølgelig sett at de fangstillatelser som tildeles fangstfolk spesielt på Svalbard gis under forutsetning av at fangstfolkene overvintrer på fangststasjonene. Dette med hjemmel i Svalbardmiljøloven som nylig ble revidert og der denne formuleringen står ved lag som tidligere.

Det bør nevnes at det først er i år at det innskjerpes og tolkes dit hen at det trues med sanksjoner hvis så ikke skjer, selv om enkelte av oss ikke har overvintret på 20 år og noen av oss ikke de siste tre år.

Overvintringsfangst tidligere og nå, -begrep og tolkning.

Da er det kanskje på sin plass å se på begrepet overvintringsfangst. Det stammer selvfølgelig fra den tiden da bjørnejakt og revefangst var den bærende inntekten for fangstfolkene og dette kunne bare utøves om vinteren. Hvis vi ser for eksempel hundre år tilbake i tid så var det 45 fangstområder på Spitsbergen. Siden bjørnejakt ble forbudt på 1970 tallet har næringen endret seg fundamentalt. I dag er det knappe fem fangstområder igjen hvorav to for tiden er stengt av sysselmannsetaten. Revefangst kan fortsatt utøves om vinteren men har i dag liten betydning som inntektskilde fordi det ikke er noe stort marked for omsetning av reveskinn. Det betyr at våre hovedinntekter ikke lenger tjenes om vinteren men om våren, sommeren og høsten. Nå er det seljakt, dunsanking, fiske, gåsejakt og kommersiell reinsjakt som kan gi oss så vidt nok inntekter til å overleve på fangst. På dette grunnlaget mener vi at overvintringsfangst i dag bør omdefineres til å bety fangstfolk som oppholder seg mesteparten av året på fangststasjonen og har dette som sitt hovederhverv. Skal man derimot tviholde på definisjonen som tilhører en annen tid får man i praksis en 12 måneders boplikt for fangstfolk. De vil ha plikt til å sitte på fangststasjonen med revefangst som eneste syssel om vinteren selv om det ikke gir inntekter, mens resten av Svalbards befolkning reiser på sydenferie i mørketiden. Når skal fangstfolkene kunne ta sin ferie?

Lønnsomhet og binæringer.

Det har også i tidligere tider vært tradisjon for at fangstfolk tok andre jobber ved siden av fangsten for å tjene penger. De guidet reisende, ble hyret som bjørnevakter eller tok strøjobber av annen art. Vi er også i dag nødt til å spe på inntektene med annet arbeid. Hans har i gjennom tyve år jobbet som skipper og fangstmann med forskere fra Norsk Polarinstitutt om sommeren mens jeg har sittet og sydd bruksplagg i pels og skinn på bestilling. Uten disse inntektene kunne vi ikke bygget opp fangststasjonen, hatt båt for å komme oss rundt og plukke dun, jakte sel og rein, i det hele og store utøve vår fangstvirksomhet.

Hvis man i framtiden ønsker en fangstnæring som er en levende næring der utøverne tjener penger og kan bygge opp kompetanse, ta vare på tradisjonene og videreføre fangstnæringen i tråd med stortingets inntensjon i den siste stortingsmeldingen om Svalbard, så må man legge til rette for dette. Da kan man ikke stenge av Mushamna og Austfjordneset eller låne stasjonene ut for kun et år av gangen. Da må de som ønsker å være der få lov til å drive over flere år slik at de kan høste fruktene av sine erfaringer, få tildelt kommersiell reinskvote og faktisk tjene penger slik at det blir noe annet enn rikmannsturisme. Perspektivet må være på flere år når det kreves flere hundre tusen kroner i utstyr og proviant bare for å komme i gang. For alle fangsstasjonene må det også være både forutsigbarhet for de rammevilkår som gjelder og rammer som gjør at man kan livnære seg av fangst og supplere dette med andre ting. Fra sysselmannsetaten selv ble det sagt for noen år siden at man tenkte på et økt samarbeid mellom forvaltningen og fangstfolkene. Man så for seg at oppgaver som utføres av sysselmannsetaten i dag kunne utføres av fangstfolk. Eksempler på dette kan være telling av reinsdyr og fuglereir eller oppsynsvirksomhet. Dessverre har disse planene ikke blitt noe av.

Planarbeid og forutsigbarhet.

Sysselmannsetaten har fortalt oss i de siste fem år at arbeid pågår med å lage en rammeplan for fangstvirksomheten men det ser ikke ut til at det kommer noe ut av dette. Alle de som jobbet i den arbeidsgruppen som var nedsatt er nå sluttet hos sysselmannen og stadig nye mennesker på kontoret gjør at den kunnskap om tradisjoner, fangst og forordninger som ble opparbeidet i forrige åremålsperiode må innhentes på nytt. Derfor gis alle tillatelser for tiden med forbehold om at alt kan bli endret til neste år, ikke særlig forutsigbart.

Fangststasjoner for fangst, ikke oppsyn.

Det er uklart hvorfor sysselmannen har stengt Mushamna og Austfjordneset. Det snakkes om at etaten mener det koster dem for mye penger fordi de skal skysses ut osv. Hvis det er argumentet er det på tide å minne om at sysselmannen ikke har noen forpliktelse til å servisere folk på fangst. Vi har i alle år fraktet materialer til bygging, utstyr, proviant og alt annet nødvendig til vår egen stasjon. Det samme har alle andre tradisjonelt gjort. Det var vel først i begynnelsen av totusentallet da sysselmannen selv fant ut at de skulle frakte en kjent eventyrer med familie til Austfjordneset at denne praksisen begynte. Hvis sysselmannen likevel drar på rundtokt eller legger sine velferdsturer til Farmhamna slik de gjorde på 90 tallet er det vel ingen ting i veien for å ta med nødvendigheter, men kostnader ved at folk ligger på fangst trenger ikke sysselmannen å ha hvis etaten ikke selv ønsker det.

Hvis det er helt andre grunner til at sysselmannen holder Austfjordneset og Mushamna stengt bør disse være gode ettersom den siste stortingsmeldingen om Svalbard som kom for et par år siden klart sier at fangstnæringen skal opprettholdes. Da bør vel etaten heller stimulere og rekruttere til fangstnæringen heller enn å lukke fangststasjonene eller omdefinere dem til oppsynshytter for sysselmannen selv. Det er jo tidligere gjort med bl.a. hyttene i Bjørnehamna og Sallyhamna. I Svalbardloven står det noe om at hus som er bygget for fangst, egg og dunsanking osv skal brukes til dette formålet. Vi stiller oss derfor undrende til at sysselmannsetaten uten videre kan foreta bruksendringer av fangststasjoner, mens fangstfolk ikke får tillatelse til dette hvis de søker.

